

Poročilo Komisije za zunanji obisk za evalvacijo, opravljeno na Teološki fakulteti (Univerza v Ljubljani, Slovenija)

0. UVOD

Člani Komisije za zunanjo evalvacijo, imenovani s strani AVEPRO 12. decembra 2019, so:

- prof. dr. Ihor BOYKO (predsednik)
- prof. dr. Grzegorz CHOJNACKI (področni strokovnjak)
- prof. dr. Martin M. LINTNER, O.S.M. (področni strokovnjak)
- Stefano BORGHI (strokovnjak za predstavnike študentov)

Obisk je potekal v Ljubljani (Slovenija) od 17. do 19. maja 2021. Komisija za zunanjo evalvacijo je zelo cenila predhodno sodelovanje pri pripravi obiska in komunikacijo z vodjo Komisije za samoevalvacijo prof. dr. s. Mario Carmelo Palmisano. Pohvalila je tudi delo, ki je bilo opravljeno pri pripravi samoevalvacijskega poročila.

METODOLOGIJA OBISKA

Komisija za zunanjo evalvacijo, KZE je 20. februarja 2020 od AVEPRO prejela »Samoevalvacijsko poročilo Teološke fakultete Univerze v Ljubljani (Slovenija)« v italijanščini in delala na daljavo, pri čemer je veliko časa namenila študiju in analizi Samoevalvacijskega poročila, poglobljanju modulov AVEPRO in podrobnemu načrtovanju obiska.

Obisk Teološke fakultete je bil sprva načrtovan za čas med 30. marcem in 1. aprilom 2020. O obisku so se dogovorili prof. dr. Robert Petkovšek CM (takratni dekan Teološke fakultete), prof. dr. s. Maria Carmela Palmisano (vodja komisije za samoevalvacijo) in prof. dr. Ihor Boyko (predsednik Komisije za zunanje obiske) v dogovoru z drugimi člani. Zaradi pandemije Covid-19 je bil obisk odpovedan. Drugi datum obiska Teološke fakultete je bil načrtovan za 26.–28. oktober 2020, vendar je bil nato iz istih razlogov odpovedan.

Obisk Teološke fakultete je bil končno izveden 17.–19. maja 2021. Za obisk so se dogovorili prof. dr. Janez Vodičar (novi dekan Teološke fakultete), prof. dr. s. Maria Carmela Palmisano (vodja Komisije za samoevalvacijo) in prof. dr. p. Ihor Boyko (predsednik Komisije za zunanje obiske) v soglasju z drugimi člani.

Obisk se je odvil na mešan način: prof. dr. Ihor Boyko, prof. dr. Grzegorz Chojnacki in prof. dr. Martin M. Lintner so sodelovali na spletnih srečanjih, predvidenih v programu obiska, Stefano Borghi pa je sodeloval v živo na Teološki fakulteti. Snemanje vseh sestankov, ki je bilo namenjeno izključno Komisiji, je omogočilo ponovno pozorno poslušanje vsega, o čemer se je razpravljalo na sestankih, ki so potekali v vzdušju odprtosti in sodelovanja. Komisija je bila zadovoljna z uporabo

telekonferenčnih orodij, ki jih je zagotovila fakulteta. Predsednik AVEPRO Andrzej Wodka je dejal: »Zdi se, da se bo obisk v *mešani* obliki zapisal v zgodovino kot prvi te vrste.«

PROGRAM OBISKA

Komisija za zunanje obiske je skupaj opravila 15 sestankov:

1. Sestanek z rektorjem UL, dekanom Fakultete, obema prodekanoma in odgovorno osebo za Komisijo za pripravo zunanje evalvacije;
2. Sestanek s samoevalvacijsko komisijo;
3. Sestanek s koordinatorji študijskih programov in raziskovanja;
4. Sestanek s študenti 1., 2. in 3. stopnje;
5. Sestanek z administrativnim osebjem;
6. Sestanek z nepedagoškim osebjem;
7. Sestanki z rektorjem Bogoslovnega semenišča, študijskim prefektom in spiritualom;
8. Sestanek o prenovi študijskih programov prve stopnje;
9. Sestanek z notranjimi/zunanjimi partnerji;
10. Sestanek s pedagoškim osebjem;
11. Sestanek z predstojniki inštitutov in odgovornimi za obe raziskovalni skupini;
12. Sestanek z velikim kanclerjem fakultete (samo Stefano Borghi);
13. Kolegialni sestanek med Komisijo za zunanjo evalvacijo in Fakulteto;
14. Sestanek z dekanom in obema prodekanoma;
15. Sestanek s senatom Teološke fakultete UL.

Poleg zgoraj omenjenih srečanj so bili organizirani še obisk Teološke fakultete in semenišča (samo Stefano Borghi) ter dve spletni srečanja Komisije za zunanje obiske med obiskom. Program obiska je priložen temu dokumentu (glej prilogo 1AVEPRO_Programma_finale 17-19_05_2021 Ljubljana).

1. SAMOEVALVACIJSKO POROČILO (Rapporto di Autovalutazione = RAV)

Samoevalvacijsko poročilo Teološke fakultete Univerze v Ljubljani je skrbno pripravila samoevalvacijska komisija in v njem navedla pomembne podatke o glavnih dejavnostih fakultete. Dve leti dela (2017–2019) nista pokazali le prednosti ustanove, marveč so bile izpostavljena tudi področja, ki jih je treba izboljšati ali prenoviti. »Teološka fakulteta se želi odzvati na trenutne izzive, ki zahtevajo »modro in pogumno prenovo« študijskih programov v okviru novega zagona (*Veritatis Gaudium* 3), ki ga mora Cerkev prevzeti v svoji misijonski usmeritvi.« Obisk Komisije za zunanje obiske (KZE) je bil namenjen skupnemu preverjanju manjkajočih informacij v preglednem dialogu in opozarjanju na posebne izzive zaradi družbenega konteksta, v katerem deluje Teološka fakulteta.

1.1 Pripombe in opažanja

Poročilo predstavlja stanje Teološke fakultete s pravnega, organizacijskega, znanstvenega, raziskovalnega in kadrovskega vidika v letih 2014–2019. Samoevalvacijsko poročilo je pripravila samoevalvacijska komisija, sestavljena iz 12-ih članov, ki jih je 6. novembra 2017 imenoval senat Teološke fakultete. Poročilo na sintetičen način opisuje vizijo, poslanstvo in cilje Fakultete.

Glavni del dokumenta je analiza SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats = Prednosti, slabosti, priložnosti, nevarnosti), ki predstavlja prednosti in slabosti Fakultete, strateško načrtovanje ter poglavje, posvečeno poučevanju in učenju, ki vsebuje informacije o strukturi oddelkov Fakultete, oceni učinkov poučevanja, sodelovanja in mednarodne izmenjave ter skrbi za kakovost študijskih programov. Pomemben del poročila je namenjen tudi raziskovalni in izdajateljski dejavnosti, ki vključuje nacionalne in mednarodne znanstvene revije. Poročilo vsebuje tudi podatke o financiranju Fakultete, ki »v navedenem obdobju (2014–2018) izkazuje stabilno,

stalno in pozitivno bilanco»; opisano je tudi njeno upravljanje in vključevanje v zunanje dejavnosti, kot je »univerzitetni program dvopredmetnega študija«, ter sodelovanje s cerkvenimi strukturami v Sloveniji.

Poročilo vsebuje tudi 13 prilog, v katerih so predhodno navedeni podatki pretvorjeni v številke. Posebno vrednost ima organizacijska shema Fakultete, ki je bila posodobljena pred obiskom (glej Prilogo 2: AVEPRO_Organigramma_della_facoltà_Lubiana) in odraža vse ravni odgovornosti pri delovanju Fakultete.

Teološka fakulteta je bila v samoevalvacijskem poročilu predstavljena na objektivni in nevtralen način.

1.2 Priporočila o samoevalvacijskem poročilu in trenutnem položaju Teološke fakultete

»Teološka fakulteta ponuja študijske programe prve, druge in tretje stopnje ter programe za izpopolnjevanje. Vsi programi so akreditirani pri Nacionalni agenciji Republike Slovenije za kakovost univerzitetnega študija NAKVIS« (RAV, str. 10).

Ko študenti govorijo o svojih profesorjih, poudarjajo naslednje veščine in sposobnosti: strokovnost, velikodušnost, resnost, dostopnost in odprtost. »Vedno so nam pripravljeni pomagati; gojijo ljubezen do študija teologije in živijo to, kar govorijo; znajo poslušati in nas spodbujajo, da iz nas izvabijo najboljše; zelo dobro nas poznajo; so profesorji velikega intelekta, ki prenašajo znanje.« Profesori Teološke fakultete skupaj s študenti izvajajo različne projekte, ki pozitivno vplivajo na slovensko družbo.

Na Fakulteti deluje karierna služba, ki študentom pomaga pri iskanju zaposlitve, vendar jo je hkrati težko najti. Študenti so s knjižnico zadovoljni. Čitalnica je pogosto obiskana ne le v študijske namene, temveč tudi kot prostor za različna srečanja. Teološka fakulteta ima poleg študijskih prostorov tudi prostor za molitev (kapela, v kateri se enkrat na teden obhaja maša, ki se je udeležujejo študenti, profesorji in nepedagoško osebje fakultete), prostore za skupna srečanja, za druženje, za branje Svetega pisma, za organizacijo duhovnih umikov in romanj.

V bližini Teološke fakultete je tudi semenišče, v katerem je trenutno 20 semeniščnikov (od tega 6 v šestem letniku). Število semeniščnikov se zmanjšuje. Ta bližina je zelo pozitiven dejavnik. Stalno formacijo duhovnikov spodbujajo pastoralni uradi različnih škofij. Sodelovanje s Teološko fakulteto je še vedno v povojih in bi se lahko v prihodnosti še razširilo.

Informacije, ki so manjkale v samoevalvacijskem poročilu, so bile vanj vključene na podlagi obiska.

2. POSLANSTVO, VIZIJA, CILJI IN STRATEŠKI NAČRT

Po oceni Komisije je v samoevalvacijskem poročilu predstavljena zelo jasna in veljavna vizija o zavedanju vizije, poslanstva in ciljev.

Teološka fakulteta v Ljubljani se zaveda, da ima pomembno in edinstveno vlogo tako na ravni Univerze v Ljubljani kot tudi v slovenskem prostoru in Cerkvi na Slovenskem.

Da bi poglobili in hkrati konkretizirali vizijo, poslanstvo in cilje, Komisija predlaga razmislek o naslednjih vidikih.

a) Na ravni Univerze

Fakulteta je bila ustanovna članica Univerze leta 1919 in je bila ponovno vključena v Univerzo kot redna članica leta 1992, potem ko je bila izključena leta 1949. Sodeluje z organi Univerze, njeni zaposleni pa so člani različnih organov in komisij Univerze v Ljubljani.

Komisija predlaga, da se podrobneje razmisli o pomenu prisotnosti Teološke fakultete na državni univerzi:

- Kakšno prednost ima ta prisotnost za samo Fakulteto?
- Kakšen je poseben prispevek, ki ga Fakulteta lahko ponudi Univerzi?
- Kako lahko Univerzi koristi prisotnost Teološke fakultete?
- S kakšnimi izzivi se fakulteta sooča kot redna članica Univerze in kako se lahko nanje odzove?
- Kakšne priložnosti obstajajo ali se lahko ustvarijo za začetek institucionalnih razprav o pomenu prisotnosti Teološke fakultete na Univerzi za obe strani? Kaj lahko teologija prispeva k drugim znanostim in zakaj je interdisciplinarna izmenjava z neteološkimi disciplinami bistvena tudi za teologijo?
- Ali bi lahko študentom drugih fakultet ponudili »osnovne tečaje« z nekajurnim uvodom v krščansko vero?

b) Na slovenski nacionalni ravni

Samoevalvacijsko poročilo opisuje družbeni kontekst, v katerem deluje Teološka fakulteta, kot »zaznamovan z močno sekularizacijo, ki vpliva na odnos med človekom in Bogom ter na to, kako sta Cerkev in teologija dojeti v družbi« (str. 3). »Kljub spremembam vloge religije v družbi in kljub težnjam po njeni marginalizaciji na javnem prizorišču Teološka fakulteta gleda v prihodnost z zavedanjem lastne vrednosti in s prepričanjem o aktualnosti in vedno veljavni moči evangeljskega sporočila« (str. 4).

Komisija predlaga, da Fakulteta bolj zavestno razmisli o nekaterih vprašanjih in izzivih, ki izhajajo iz tega družbenega konteksta:

- V čem natančno je »lastna vrednost«, ki se je zaveda Fakulteta, v sekularnem kontekstu nasploh in v konkretnem slovenskem kontekstu posebej?
- Kateri so v kontekstu današnje Slovenije pomembni vidiki »aktualnosti in vedno veljavne moči evangeljskega sporočila«, ki jih želi in mora upoštevati Fakulteta, da bi izpolnila svoje poslanstvo?
- Kakšna vprašanja postavlja razvoj sekularizacije sami teologiji in kako ta vprašanja vplivajo na samorazumevanje teologije?
- Kako bi lahko Fakulteta prispevala k družbenemu premisleku o pomenu religij v sekularnem kontekstu, ki ni nereligiozen, ampak gre bolj za religiozni pluralizem?

c) Na ravni slovenske Cerkve

Teološka fakulteta je tudi cerkvena ustanova z lastnim statutom (1995), ki temelji na apostolski konstituciji *Veritatis Gaudium* (ki je posodobila prejšnjo *Sapientia Christiana*). Fakulteta je kot taka povezana s Slovensko škofovsko konferenco, čeprav uživa akademsko avtonomijo. Odločilna vloga Fakultete je teološka formacija in pastoralna specializacija bodočih duhovnikov, drugih pastoralnih delavcev in članov različnih verskih skupnosti (prim. str. 16).

Komisija poziva k nadaljnjemu razmisleku o naslednjih vprašanjih:

- Kakšen je lahko poseben prispevek vere Katoliške cerkve v posebnem družbenem kontekstu Slovenije?
- Kako lahko Teološka fakulteta pomaga in podpira Cerkev na Slovenskem, da bo prisotna kot odgovor na pereča družbena vprašanja in potrebe ter bi tako dala nov zagon misijonarski usmeritvi Cerkve?
- Kakšne možnosti obstajajo oziroma bi jih Fakulteta lahko ustvarila za začetek javnega dialoga, v katerem bi Cerkev prisluhnila družbenim ustanovam in z njimi razmišljala, »da bi iskala resnico in

resnicoljubno reševala številne moralne probleme, ki se pojavljajo v zasebnem in družbenem življenju» (GS 16)?

Hkrati Komisija meni, da je treba s Škofovsko konferenco začeti izmenjavo mnenj, da bi preučili naslednja vprašanja:

- Kako lahko Škofovsko konferenca nudi podporo pri znanstveni specializaciji bodočih predavateljev?
- Kakšen pomen ima prisotnost duhovnikov oz. redovnikov?
- Kakšne možnosti imajo škofije, da bi duhovnike dale na razpolago za nalogo akademskega poučevanja?
- Kako bi lahko okrepili vlogo laičnih predavateljev in kako bi lahko to nalogo naredili bolj privlačno zanje?

Komisija predlaga, da se zaradi upadanja števila študentov teologije poglobljeno preučijo naslednja vprašanja:

a) s Škofovsko konferenco:

- Kakšni poklicni profili v Cerkvi in na področju pastore obstajajo in kakšne bi bilo mogoče ustvariti za laične delavce z akademsko teološko izobrazbo, da bi bil študij teologije privlačen v smislu poklicne perspektive?
- Kako lahko Cerkve ustvari delovna mesta za laike s plačo, ki bo zadostovala za preživljanje družine?

Ta vprašanja se nanašajo tako na raven profilov cerkvenih poklicev kot na raven financiranja, zato bi bilo zaželeno ustanoviti posebno komisijo, ki bi preučila to vprašanje in pripravila konkretne predloge. V tej komisiji bi Fakulteta morala biti prisotna.

b) s službami za poklicno usmerjanje in zaposlovanje:

- Katera posebna znanja in kompetence imajo diplomanti teologije tudi za poklice zunaj cerkvene sfere? Kako se te kompetence lahko pozitivno ovrednotijo na razgovoru za službo?
- Kakšna so pričakovanja delodajalcev v necerkvenih okoljih do diplomantov teologije?

Komisija predlaga, da se začne dialog z odgovornimi za bogoslovje, da bi sprožili proces, ki bo povečal zavzetost bogoslovcev za resen in zainteresiran študij.

- Če bogoslovcem primanjkuje resnosti pri študiju in osebne zavzetosti; kakšni so lahko razlogi za to pomanjkanje?
- Kako bi lahko povečali zavest o odločilnem pomenu dobre akademske teološke formacije?
- Kakšno vlogo ima predanost študiju pri osebnih kvalifikacijskih merilih za duhovništvo?
- Kakšne možnosti je mogoče najti za okrepitev vloge bogoslovcev v študentski skupnosti ali za okrepitev vključevanja bogoslovcev na Fakulteto?

Samoevalvacijsko poročilo govori o tem, da si »Fakulteta v javni sferi prizadeva za pravno ureditev svojega dvojnega statusa« (str. 8), v kolikor je državna ustanova, ki ima svoje predpise na podlagi statuta Univerze, in v kolikor je cerkvena ustanova, ki jo je odobril Sveti sedež, s svojim statutom (1995). Medtem ko država ne priznava dvojnega pravnega statusa Fakultete, Univerza v okviru svoje avtonomije v praksi omogoča ta dvojni status v okviru zakonskih možnosti (prim. ibid.).

Komisija se strinja z oceno samoevalvacijskega poročila in spodbuja Fakulteto, naj se z navdušenjem in odločnostjo loti tega, kar sama piše: »Teologija danes ni samoumeven študij. Zato si prizadevamo, da bi svojemu poslanstvu dali jasno in močno identiteto, za kar so potrebne predvsem dejavnosti *ad intra*, navznoter. Po drugi strani pa si Fakulteta *ad extra*, navzven, prizadeva, da bi bila prepoznavna, pri čemer se opira predvsem na zelo pozitivne rezultate, dosežene na različnih področjih svojega delovanja« (str. 9).

3. POUČEVANJE IN RAZISKOVANJE

Komisija se strinja z analizo samoevalvacijskega poročila, da ima Fakulteta »dobro razvito raziskovalno dejavnost, dobro organizirano založniško dejavnost in dobre doktorske študijske programe« ter da »vsi zaposleni v ustreznih službah in komisijah izpolnjujejo svoje naloge« (str. 15).

Komisija meni, da bi bilo koristno resno razmisliti in konkretno uresničiti to, kar je Fakulteta sama zapisala v samoevalvacijsko poročilo: »V prihodnje si želimo, da bi bili naši raziskovalci aktivnejši pri sodelovanju na mednarodnih razpisih za dodelitev raziskovalnih projektov« (str. 15).

Samoevalvacijsko poročilo med slabostmi navaja: »obremenjenost mentorjev in pomanjkanje stalnih govorilnih ur; doktorski študenti bi se radi bolj vključevali v dejavnosti Fakultete z udeležbo na konferencah, potrebovali bi tudi več tehnične podpore, da bi lahko objavljali rezultate raziskav kot avtorji ali soavtorji v znanstvenih revijah, ki izhajajo v tujini« (str. 15-16). Komisija meni, da je zavedanje teh težav že izhodišče za začetek postopkov iskanja rešitev, in spodbuja Fakulteto, da odločno in kratkoročno oblikuje možne rešitve.

Komisija pozitivno ocenjuje tudi novi študijski program Teološke fakultete in posebej ceni njegov interdisciplinarni in multidisciplinarni pristop, ki predstavlja ustrezen odgovor tako na prisotnost Teološke fakultete na Univerzi kot tudi na izzive in vprašanja, ki jih predstavlja ali postavlja sekulariziran družbeno-kulturni kontekst slovenske družbe.

4. ANALIZA SWOT

4.1 Prednosti

Teološka fakulteta v Ljubljani ima svoje korenine v začetkih študija teologije v jezuitskem kolegiju leta 1619, ki je predstavljal okvir za nastanek in razvoj drugih univerzitetnih študijev v naslednjih stoletjih. Leta 1919 so profesorji Fakultete odločilno prispevali k ustanovitvi Univerze v Ljubljani, ki je danes najpomembnejša univerza v Republiki Sloveniji in se uvršča med 600-800 najboljših univerz na svetovni univerzitetni lestvici oziroma med 400-500 najboljših na šanghajski lestvici. Komisija je zadovoljna, da »profesorji teologije vidijo potrebo po posredovanju Božje besede v posebnostih slovenske in slovanske kulture« in da je »teologija v Cerkvi vedno služila ljudem in skupnemu dobremu ter izražala in potrjevala univerzalne človeške vrednote« (RAV, str. 5).

Komisija se strinja, da geografska lega Slovenije in še posebej Fakultete omogoča delovanje na območju, kjer se srečujejo tri jezikovna območja (slovansko, nemško in romansko), tri krščanske veroizpovedi (katoliška, protestantska in pravoslavna) ter dve religiji (krščanstvo in islam v Bosni in Hercegovini). Zaradi večplastnega kulturnega in verskega konteksta, ki obkroža Fakulteto, je njena posebna naloga dialog, ekumenizem in povezovanje. Zato Fakulteta formalno in neformalno sodeluje z različnimi teološkimi fakultetami na Hrvaškem, v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Avstriji, Nemčiji in Italiji, v zadnjem času pa tudi na Poljskem. Najnovejši poskus povezovanja je z Duhovno akademijo v Sankt Peterburgu. Poudariti je treba, da Fakulteta pripravlja mednarodne konference ter organizira izmenjave profesorjev in študentov v sodelovanju z drugimi fakultetami v teh geografskih regijah. Njena vključenost v državno Univerzo je prav tako močna točka: po eni

strani je mogoč dialog z drugimi znanstvenimi disciplinami, profesorji in študenti Univerze, po drugi strani pa je Teološka fakulteta deležna državnega financiranja (prim. RAV, str. 5).

Komisija želi poudariti, da so prednosti Fakultete tudi v njenih trisopenjskih programih. Že v preteklosti je Fakulteta teološke vsebine dopolnjevala s humanističnimi (zlasti filozofijo), psihološkimi in družboslovnimi vsebinami. Poleg teološkega področja je fakulteta razvila področja religiologije, preučevanja in terapije parov in družine ter se intenzivno ukvarja z bioetiko, karitativnostjo, geštalt pedagogiko in duhovno teologijo. Fakulteta razvija tudi nove študijske vsebine kot odziv na potrebe razmer, v katere je umeščena, kar krepi povezavo z zunanjim svetom (prim. RAV, str. 6).

Kar zadeva osebe, je ena od prednosti Fakultete dejstvo, da je za delo in študij na njej zainteresirana večina tistih, ki so osebno motivirani ter izpovedujejo evangeljske vrednote in visoke moralne ideale. Učitelji in raziskovalci, ki so večinoma študirali v mednarodnih teoloških centrih, so dejavni tudi v javnem življenju (v medijih, združenjih itd.). Komisija ugotavlja, da »osebe dopolnjuje svoje posebno usposabljanje z organiziranimi tečaji usposabljanja, delavnicami in znanstvenimi srečanji, ki jih organizirajo Fakulteta, Univerza in druge institucije. Učitelji in raziskovalci imajo dober položaj na nacionalni lestvici raziskovalcev; pomembna je tudi vključenost v mednarodne (raziskovalne in pedagoške) mreže« (RAV, str. 6).

Ena od prednosti Fakultete na področju infrastrukture je, da za izvajanje pedagoških in raziskovalnih programov prejema državna sredstva, ljubljanska in mariborska nadškofija pa ji dajeta prostore na voljo brezplačno. To fakulteti omogoča izvajanje rednih in učinkovitih dejavnosti, sledenje informacijskim in komunikacijskim tehnologijam, bibliografskemu gradivu in dobro strukturirani založniški dejavnosti. Posledica dobre infrastrukture je tudi prisotnost teoloških revij *Bogoslovni vestnik* (Quarterly Theological Review) in *Edinost in Dialog* (Unity and Dialogue), ki jih indeksirata bazi podatkov *Scopus* in *Web of the Science*, v mednarodnih mrežah.

Med študenti narašča število tistih, ki se na teološki študij vpišejo po končanem drugem univerzitetnem študiju in so zato v smislu intelektualne formacije zrelejši. Določeno število študentov se je v zadnjih letih posvetilo tutorstvu drugih študentov v nižjih letnikih, s čimer je njihovo učenje postalo bolj osebno.

4.2 Priložnosti

Prednosti ponujajo priložnosti. Komisija se strinja z mnenjem, da »čeprav ideologija sekularizirane družbe včasih poskuša izključiti teologijo iz nacionalnega sistema visokošolskega študija, teologija zaradi svoje zgodovinske vloge v sodelovanju z drugimi fakultetami uživa njihovo podporo, je z njimi v dialogu in v času antropološke krize prispeva k oblikovanju nove podobe človeške osebe v digitalni dobi in globalizaciji« (RAV, str. 6). Celotna Univerza kot avtonomna ustanova podpira Teološko fakulteto in jo šteje za svoj del.

Njena geografska lega ponuja Fakulteti priložnosti za dialog z drugimi krščanskimi verstvi, z drugimi religijami, zlasti z islamom, ter s pluralističnim in sekulariziranim družbenim okoljem. Fakulteta je bila na tem občutljivem področju dialoga dejavna že v preteklosti; to posebno poslanstvo želi ohraniti in okrepiti tudi v prihodnje.

Vključitev Fakultete v državni in javni kontekst kaže, da slednji kljub nasprotovanju priznava njen pomen. Fakulteti, njenim učiteljem in raziskovalcem omogoča dostop do javnega foruma, v katerem je njihovo delo priznano in cenjeno. Odlični rezultati, doseženi na področju poučevanja in raziskovanja, so dobra osnova, na kateri lahko gradijo svojo predanost služenju evangelizaciji. Ta interakcija z zunanjim svetom spodbuja Fakulteto, da nenehno preverja svoje delo in izboljšuje svoje rezultate. Razvejanost in diferenciacija študijskih programov predstavljata priložnost za dopolnitev in medosebno obogatitev (teologija, študij religij, etika, zakonska in družinska terapija, karitativna dejavnost, pastoralna in specializacija na področju duhovnosti).

Priložnost na področju človeških virov predstavlja dejstvo, da imajo učenci, učitelji in nepedagoški uslužbenci v povprečju višje evangeljske in etične ideale kot preostali prebivalci.

Poudariti pa je treba, da »dogodki usposabljanja, ki jih spodbujajo Univerza, Fakulteta in druge institucije, ponujajo koristne priložnosti za nadaljnje strokovno usposabljanje in omogočajo nove izzive. Dobro organizirana infrastruktura omogoča posodabljanje pedagoške in raziskovalne podpore (spletne učilnice, uporaba podatkovnih baz), dodeljevanje projektov in njihovo vključevanje v raziskovalne mreže. To omogoča, da se na Fakulteto vpiše več raziskovalno usmerjenih študentov« (RAV, str. 7).

4.3 Šibkosti

Komisija se strinja z mnenjem, da je »prva šibka točka upad števila študentov v zadnjih petih letih (2013–2018): število vpisanih študentov na Fakulteti se je zmanjšalo s 454 na 349 (število vpisanih študentov na Univerzi v Ljubljani se je zmanjšalo za 6845, s 45607 študentov na 38762)«. (RAV, str. 7). Ta številka je predvsem posledica številčno manjših generacij študentov, majhno število vpisanih študentov na Fakulteti pa je tudi posledica dejstva, da Slovenija ni številčno velika država. Videti je, da je zmanjšanje števila tudi posledica splošne kulture, ki jo v zadnjih letih zaznamuje močan vpliv ideologij sekularizirane družbe in v javnem mnenju prisoten negativen odnos do Cerkve. Kljub prizadevanjem za povečanje števila študentov iz tujine Fakulteta na tem področju nima pozitivnih rezultatov, saj študenti, ki se odločijo za študij v tujini, pri izbiri dajejo prednost priznanim mednarodnim teološkim študijskim centrom, kot so Rim, Leuven, Krakov itd. (prim. RAV, str. 7).

Druga šibka točka je dvojni status Fakultete (cerkveni in državni), ki še ni zakonsko urejen. Četudi Fakulteta spoštuje obe jurisdikciji (državni zakon o visokem šolstvu in apostolsko konstitucijo *Veritatis Gaudium*), ostaja dejstvo, da ta dvojnost ni urejena na zakonodajni ravni in je zato moteč element. Po drugi strani pa je z upravnega vidika navzoča omejitev, da majhno število zaposlenih ne omogoča velike izbire pri izbiri novih vodij organov upravljanja Fakultete.

Komisija meni, da »na ravni študija in učnih poti težave pogosto povzročajo hitre in globoke spremembe v sodobni kulturi, ki jim je težko slediti, jih sistematično prenesti v pedagoški proces in natančno oceniti. Zaradi tega je organizacija poučevanja manj učinkovita. Kar zadeva odnos do okolja, v katerem se nahaja Fakulteta, so šibke točke omejene zaposlitvene možnosti diplomantov v Cerkvi v Sloveniji, zato iščejo zaposlitev v javni upravi, medijih, izobraževalnih in socialnih ustanovah« (RAV, str. 7).

Glede na populacijo uporabnikov je mogoče opaziti, da so med kandidati za študij nekateri, ki so uspešno zaključili srednješolski študij, drugi pa že univerzitetni študij; glede na to, katero srednjo šolo so prej obiskovali, ali strokovno ali gimnazijsko, imajo študenti boljšo ali manjšo podlago za soočanje s študijem teologije. Ta razlika otežuje nekatere vidike poučevanja.

Komisija se strinja, da se je pri študentih zmanjšalo tudi znanje jezikov, ki so pomembni za teologijo (nemščina, francoščina, italijanščina), in klasičnih jezikov, ki so bili prej temelj teološkega in humanističnega študija (prim. RAV, str. 8).

Na področju infrastrukture so najšibkejši elementi prostori, ki so v nekaterih primerih stari ali neustrezno zgrajeni in so neekonomični z vidika porabe energije. Pri uporabi prostorov je Fakulteta odvisna od ljubljanske in mariborske nadškofije, od katerih jih prejema v brezplačno uporabo.

4.4 Grožnje

Komunistična oblast je Teološko fakulteto že v preteklosti izključila iz javnega izobraževalnega sistema. Danes je teologija izpostavljena napadom ideologij sekularizirane družbe, ogrožena je tudi s strani kulture in splošno razširjene brezbriznosti, kar je povzročilo upad zanimanja za teološki študij in manjše število študentov. Slednje je tudi posledica dejstva, da redovne skupnosti pošiljajo svoje člane na študij v svoje študijske centre.

Nevarnost, ki jo predstavljajo študijski razredi z majhnim številom študentov, je lahko tudi posledica pomanjkanja določene discipline študija in preveč površnega načina študija.

Komisija vidi tudi grožnjo, »ki izhaja iz določene brezbriznosti zaposlenih in študentov do dogodkov, kot so dan fakultete ali udeležba pri tedenskih mašah, ki so namenjene oblikovanju fakultetne skupnosti«. (RAV, str. 8).

5. ZAGOTAVLJANJE KAKOVOSTI (Quality Assurance - QA) NA TEOLOŠKI FAKULTETI

Sistem analize kakovosti je na Fakulteti vzpostavljen že vrsto let in se izvaja prek povratne zanke, v katero so vključeni koordinatorji posameznih programov in delovnih področij. Sistem prikazuje zlasti poročilo o dejavnostih, poročilo o kakovosti in finančno poročilo. Na področju dejavnosti in kakovosti se spremljajo usposabljanje, raziskave, umetniške dejavnosti, prenos in uporaba znanja, ustvarjalni pogoji za delo in študij, upravljanje in razvoj sistema kakovosti ter komercialne dejavnosti. Petletno poročilo o kakovosti je pripravljeno na podlagi letnih poročil, ki so sestavni del letnega poročila o upravljanju in financah Fakultete.

Poudariti je treba, da evalvacijsko poročilo Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS) z dne 14. 5. 2015 o sistemu kakovosti na Teološki fakulteti poroča, da ima Fakulteta urejen notranji sistem kakovosti, ki deluje učinkovito in je primerljiv z evropskim sistemom univerzitetnega izobraževanja. Komisija za kakovost na fakulteti si prizadeva za podporo pedagoškega dela predavateljev, za motivacijo študentov za kakovosten študij in znanstveno dejavnost ter za izboljšanje celostne rasti študentov v času študija. Poleg tega v sodelovanju s kariernim in svetovalnim centrom spremlja zaposlitveni položaj svojih diplomantov, zbira povratne informacije o zaposlitvenih možnostih in izvaja specializirane državne izpite na posameznih področjih dela.

Poudarjamo, da bodo od leta 2019 poleg diplomantov magistrskega študijskega programa Zakonski in družinski študiji lahko opravljali državni izpit s področja socialnega dela tudi diplomanti Fakultete, ki so opravili letnik izpopolnjevanja iz karitativnega in humanitarnega dela. Na Teološki fakulteti študenti redno izpolnjujejo vprašalnike o pedagoških dejavnostih učiteljev in njihovih sodelavcev. O rezultatih vprašalnikov študente obvesti njihov predstavnik, ki je član komisije za kakovost. Najpomembnejše ugotovitve kažejo, da so zaposleni v povprečju zadovoljni z načinom vodenja uprave na Fakulteti, da hvalijo upravljanje kateder ali enot (Ljubljana ali Maribor), kjer so zaposleni, in da so zadovoljni predvsem s svojimi neposrednimi vodji. Zaposleni izražajo večje zadovoljstvo s svojim delom, z delom katedre, cenijo kakovost pedagoškega dela, možnost sodelovanja z vodji in možnost mednarodnega sodelovanja. Zaposleni so zadovoljni z osebnim odnosom s svojimi neposrednimi vodji ali z vodji Fakultete, saj je pristen osebni stik za vse zelo pomemben.

6. TRETJE POSLANSTVO

Skrb za *tretje poslanstvo*, to je za interakcijo z družbeno in kulturno stvarnostjo ozemlja, je nenehno potrebna zaradi kulturnega konteksta, v katerem cerkvena navzočnost in religiozen vidik nista splošno priznana. V tem kontekstu je zaveza Fakultete, da bo aktivno ostala v okviru javne

Univerze v Ljubljani, že pomemben element, s katerim se teološka ustanova postavlja v dialog z družbo. Pri tem je pomemben občutek, da je Teološka fakulteta bolj sprejeta v okviru Univerze kakor pa so cerkvene ustanove znotraj slovenske družbe.

Samoevalvacijsko poročilo (RAV, str. 16-17) nazorno prikazuje prispevek dveh študijskih programov k zunanjemu okolju: 1) program s pedagoško usmeritvijo v sodelovanju s Filozofsko fakulteto omogoča stike in izkušnje z ustanovami, odgovornimi za poučevanje kateheze v župnijah in katoliških šolah; 2) študijski program Zakonski in družinski študiji pripravi študente, ki se bodo zaposlili v terapevtskih centrih ali v centrih, ki nudijo pomoč (državnih, nevladnih ali cerkvenih organizacijah); načrt, da se na prvi stopnji študija ponudi usmeritev v zakonske in družinske študije, je tudi odgovor na potrebo po večji učinkovitosti tega študijskega programa v pluralističnem kontekstu, v katerem se ceni prispevek Teološke fakultete k družinskim študijam – vendar se ugotavlja, da vpisani v program zakonskih in družinskih študijev slabo poznajo temelje krščanske antropologije.

Drugi pomembni elementi študijskega programa, ki so posebej usmerjeni v dialog z družbo in individualno rast študentov za posebne potrebe, so: pozornost, posvečena študiju religij na prvi stopnji (v kontekstu, v katerem Katoliška cerkev predlaga svojo misel ob drugih verskih občutkih); programi izpopolnjevanja ali druge pobude, ki ne dajejo akademskih nazivov (izpopolnjevanje iz pastoralne teologije za klerike, izpopolnjevanje iz karitativnih dejavnosti, geštalt pedagogika, Duhovna akademija).

Študentom je na voljo posebna služba, ki jih spremlja pri vstopu v svet dela.

Predavatelji Fakultete so vabljeni kot svetovalci v različne cerkvene organe, pa tudi v komisije na državni ravni. Pomemben prispevek Fakultete k življenju slovenske družbe je tudi prisotnost v medijih, tako cerkvenih kot državnih.

Okrepila bi se lahko izmenjava s slovensko Cerkvijo na področju pastoralnega usposabljanja bogoslovcev in obnovitvenih tečajev za duhovnike, da bi se teološko razmišljanje in pastoralno delovanje vzajemno obogatila.

7. DODATNA POSEBNA PRIPOROČILA (gl. DODATEK 2021)

Tako Univerza v Ljubljani kot Teološka fakulteta sta se uspešno spopadli s težavami, ki jih je povzročila pandemija Covid-19, in se z uporabo novih tehnologij že zgodaj prilagodili spletnemu poučevanju. Največ težav je bilo treba premagati v štirih mesecih popolnega zaprtja, kar je povzročilo različne težave na psihološki ravni, kot so depresija, osamljenost, izčrpanost itd.

Odnosi med študenti Teološke fakultete in drugimi študenti na univerzi so dobri. Težave in spore rešujejo z medsebojnim dialogom. Nedavno (marca 2020) so študenti Teološke fakultete začeli izvajati program »Študenti za študente«, ki je bil razširjen na druge študente Univerze in obsega osebno in psihološko pomoč v času pandemije. S to pobudo so v praksi uresničili to, kar je zapisano v »Prehodnih aplikativnih normah apostolske konstitucije *Veritatis Gaudium* v družbeno-sanitarnih razmerah, ki so nastale zaradi epidemiološke krize, ki jo je povzročil Covid-19«: »Izzivi krize zahtevajo tudi ustrezno pastoralno spremstvo. Zato vas želimo povabiti, da glede na okoliščine ohranite in okrepite pastoralo, ki jo nudijo univerze ali fakultete.«

8. SKLEPI IN PREDSTAVITEV PRIPOROČIL PO PREDNOSTNEM VRSTNEM REDU

Z obiskom je Komisija za zunanje obiske izrazila bližino Svetega sedeža Teološki fakulteti. Ocena Teološke fakultete in kakovosti njenega študija, ki jo je opravila AVEPRO, bo tudi priložnost za krepitev položaja Teološke fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija je z dialogom uspela vzpostaviti odnos medsebojnega zaupanja in preglednosti ter meni, da je odnos z Univerzo v Ljubljani trenutno ugoden. Zaželeno bi bilo organizirati različne dogodke na znanstveni in teološki ravni z drugimi fakultetami, da bi se vzpostavili trdnejši odnosi.

Kot smo že omenili, med Cerkvijo in državo ni dogovora, zato se Fakulteta čuti omejeno pri polnem uresničevanju svojih možnosti. Obstoj konkordata bi omogočil popolno uresničitev katoliške teološke fakultete. Sklenitev takšnega sporazuma je prednostna naloga in nujna za prihodnost. Poleg tega, poglobiti je treba vezi preko mednarodnega sodelovanja, Univerza pa si mora še naprej prizadevati za vzpenjanje na *Shanghai Ranking*.

Zaželeno bi bilo, da bi škofje bolj dejavno in dinamično podpirali Teološko fakulteto kot dragocen vir za Cerkev in slovensko družbo. Zaželeno bi bilo, da bi si Cerkev skupaj s Teološko fakulteto bolj prizadevala razmišljati o prihodnosti Fakultete, zlasti glede povečanja števila študentov, zainteresiranih za študij teologije in drugih študijskih področij, ki jih predlaga fakulteta. Študenti in profesorji Fakultete so sami izrazili željo, da bi v okviru programa ERASMUS študirali na različnih papeških univerzah v Rimu, vendar jim to trenutno ni omogočeno. V prihodnosti bi bilo dobro preveriti, kaj je mogoče storiti za izboljšanje tega položaja.

Kot Komisija podpiramo napredek, ki ga je Teološka fakulteta v zadnjih letih že dosegla in pogumno iskala odgovore na nove izzive, s katerimi se danes sooča družba. Zato podpiramo predlog za prenovo študijskih programov prve stopnje, ki nam je bil predstavljen v zadnjih dneh in o katerem smo razpravljali tudi na drugih srečanjih, zlasti z notranjimi in zunanji partnerji. Iz potreb časa izhaja potreba po reviziji preteklih programov, ki so bili usmerjeni v pripravo učiteljev verouka v šoli, vendar se danes, tako kot v preteklosti, zdi, da je to neustrezen cilj glede na razmere. Prenova programov v duhu apostolske konstitucije *Veritatis Gaudium* bi lahko povečala število študentov in v prihodnosti zagotovila večje sodelovanje laikov pri pastoralnem delu. Poleg tega bi povečanje števila študentov pomenilo tudi zelo dragocen ekonomski vir za Teološko fakulteto.

Zadnje priporočilo Komisije je spodbujanje rasti raziskovalnih skupin, ki spodbujajo razpravo in izmenjavo idej, hkrati pa omogočajo razvoj dobrih odnosov sodelovanja z drugimi univerzami po svetu, da bi postale »gorčično seme«: »Nebeško kraljestvo lahko primerjamo z gorčičnim zrnom, ki ga človek vzame in poseje na svoji njivi. Med vsemi semeni je najmanjše, ko pa zraste, je večje od drugih rastlin na vrtu in postane drevo, tako da na njegove veje priletijo ptice z neba in gnezdiijo.« (Mt 13,31-32) Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani je tako ravnala v preteklosti in tako mora ravnati tudi v prihodnje, da bi bila nosilka upanja za slovensko družbo.

Ljubljana, 12. julij 2021

Prof. dr. Ihor BOYKO

Prof. dr. Grzegorz CHOJNACKI

Prof. dr. Martin M. LINTNER, O.S.M.

Stefano BORGHI

Prilogi:

Priloga 1: VEPRO_Programma_finale 17-19_05_2021 Lubiana

Priloga 2: AVEPRO_Organigramma_della_facoltà_Lubiana